



Pensioen 
Stichting Pensioenfonds PostNL

Stichting Pensioenfonds PostNL

**JAARVERSLAG VERANTWOORD BELEGGEN
2021**

Inhoudsopgave

VOORWOORD	2
KERNPUNTEN 2021	3
ONTWIKKELINGEN 2021	4
VOORUITBLIK 2022	5
ONZE DUURZAAMHEIDSDOELSTELLINGEN	6
BEVORDEREN VAN EEN KLIMAATNEUTRALE ECONOMIE	10
STIMULEREN VAN GOEDE GEZONDHEID & WELZIJN	19
INZICHT EN UITSLUITINGEN OM ANDERE NEGATIEVE EFFECTEN TE VOORKOMEN	21
BIJLAGE	22



Voorwoord

Stichting Pensioenfonds PostNL (Pensioenfonds PostNL) koos ruim vijf jaar geleden Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) als belangrijk uitgangspunt voor zijn beleggingen. We willen met onze beleggingen een bijdrage leveren aan een duurzame samenleving en rekening houden met mens, milieu en maatschappij.

Om maatschappelijk verantwoord te kunnen beleggen hebben we een visie ontwikkeld met als vertrekpunt de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Bij het bepalen van de doelen hebben we de deelnemers van Pensioenfonds PostNL gevraagd naar wat zij belangrijk vinden. Hieruit kwam naar voren dat zij klimaatverandering het belangrijkste duurzame thema vinden. Wij willen daarom met onze beleggingen zo min mogelijke negatieve bijdrage leveren aan een verdere opwarming van de aarde. Andere duurzame thema's in ons beleggingsbeleid zijn gezondheid & welzijn.

Steeds duurzamer

Voor u ligt het jaarverslag over maatschappelijk verantwoord beleggen door Pensioenfonds PostNL dat zoals gebruikelijk terugkijkt op 2021 en vooruitblijkt op wat komen gaat in 2022. Ook dit jaar hebben we weer verdere stappen gezet in het verduurzamen van de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds. In 2020 zijn we begonnen met ons doel een flinke vermindering van de CO₂-uitstoot van onze beleggingen te realiseren. De totale uitstoot van broeikasgassen van alle bedrijven waarin we beleggen moet flink omlaag. We houden de hoeveelheid CO₂-uitstoot van de beleggingen bij, om te zien of dat ook lukt. In 2021 hebben we mooie stappen kunnen zetten omtrent CO₂-uitstoot die hebben geresulteerd in een daling van CO₂-uitstoot van ongeveer 42% ten opzichte van 2020. Hoewel het onze doelstelling is om rond 2023 onder het niveau van de doelstellingen van het wereldwijde klimaatakkoord uitkomen hebben we dit nu eind 2021 al weten te bereiken.

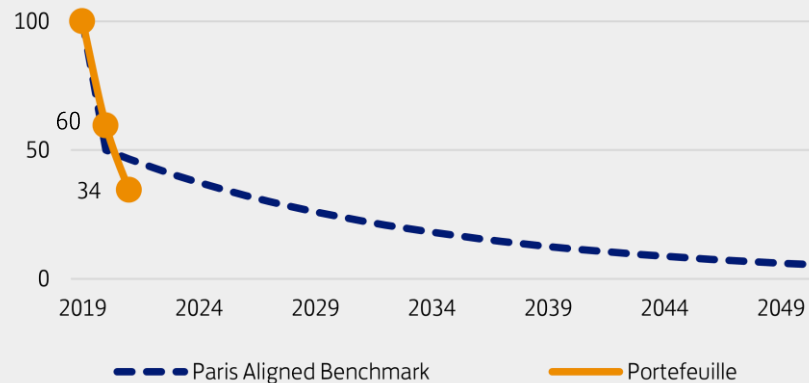
We beleggen steeds duurzamer en spreken intensief bedrijven waar we in beleggen aan op hun MVB-beleid. In het MVB-jaarverslag leest u daar meer over. Volg Pensioenfonds PostNL bij de stappen die het al heeft gezet om maatschappelijk verantwoord te beleggen en bij de stappen die we de komende jaren nog gaan zetten.

Jeroen van der Put, Voorzitter Beleggingscommissie Stichting Pensioenfonds PostNL



Kernpunten 2021

Verlagen van CO₂ uitstoot van beleggingen



Relatieve CO₂ voetafdruk is met 42% gedaald ten opzichte van vorig jaar.

Focus op SDG 3 & 13 impact



Ten opzichte van de markt realiseert het pensioenfonds:

- ▶ 1% minder negatieve en 1% meer positieve impact op SDG 3
- ▶ 15% minder negatieve impact op SDG 13

Wij beleggen niet in:



Controversiële wapens



Tabak



Schenders UNGC & OESO richtlijnen



Kolen



Controversiële landen



Olie uit teerzanden

Totaal beheerd vermogen



€ 10,9 miljard

In bijlage IV is een volledig overzicht van de beleggingen van het pensioenfonds opgenomen.

Ontwikkelingen 2021

Het bestuur van Pensioenfonds PostNL heeft in 2021 verdere stappen gezet met het aanscherpen van haar MVB-beleid. Het behalen van de klimaatdoelstelling, het implementeren van SFDR en het ontwikkelen van een landenbeleid waren belangrijke thema's gedurende 2021. De beleggingen zijn verder verduurzaamd door de integratie van Sustainable Development Goals (SDG's) binnen aandelen en de verduurzaming van hoogrentende bedrijfsobligaties.

Gedurende 2021 is de MVB-ambitie van het pensioenfonds vertaald in concrete doelstellingen ofwel 'Key Performance Indicators'. Hiermee kan het bestuur nauwkeuriger de voortgang meten en communiceren naar de deelnemers.

Klimaatdoelstelling

Het pensioenfonds heeft besloten om de ambitieuze 'Paris Aligned Benchmark' na te streven en op termijn te overtreffen. Dat wil zeggen dat er een zeer forse (50%) reductie van de CO₂-uitstoot van de beleggingen wordt nagestreefd, met een jaarlijkse reductie van de uitstoot in lijn met het Klimaatakkoord. Gedurende 2021 zijn vervolgstappen genomen om de beleggingen in lijn te brengen met deze doelstelling. Zo is er vanaf maart 2021 €800 miljoen geïnvesteerd in wereldwijde aandelenfondsen met extra aandacht voor CO₂-uitstoot reductie en andere duurzaamheidsdoelstellingen van het pensioenfonds. Dit is ook terug te zien in de dalende CO₂ emissie van de beleggingen in de grafiek op de vorige bladzijde.

Het duurzaamste ondernemingspensioenfonds van Nederland

Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) onderzoekt jaarlijks het verantwoord beleggingsbeleid van de grootste pensioenfondsen in Nederland en rangschikt deze in de vorm van een (VBDO) benchmark. Afgelopen jaren heeft het pensioenfonds verdere stappen gezet in het aanscherpen van MVB-beleid, het verduurzamen van de beleggingsportefeuille en verbeteren van de transparantie van de beleggingen aangaande MVB. Onderdeel hiervan is bijvoorbeeld het vaststellen van MVB Key Performance Indicatoren (KPI's) en het beleggen in bedrijven die een positieve SDG impact leveren op de focus SDG's van het pensioenfonds.

Als resultaat van deze stappen kunnen we met trots zeggen dat Pensioenfonds PostNL met maar liefst 15 plekken naar de 6^e plaats is gestegen in de VBDO-ranglijst. Daarmee is Pensioenfonds PostNL het meest duurzame ondernemingspensioenfonds van Nederland.

Hoewel dit een mooie prestatie is stopt het hier niet. Het pensioenfonds blijft onderzoeken of verdergaande verduurzamingsstappen mogelijk zijn en zullen de voortgang hiervan met de deelnemers van het fonds delen.

MVB doelstellingen & Key Performance Indicatoren

In het begin van 2021 heeft het pensioenfonds een tiental doelstellingen en bijbehorende KPI's vastgesteld waarmee de MVB-resultaten die het pensioenfonds als belangrijk ziet worden gemonitord. De KPI's zijn vastgesteld op korte-, midden- en lange-termijn waarbij er stapsgewijs wordt gestuurd naar een verregaande duurzame beleggingsportefeuille.

Van de 10 KPI's zijn er eind 2021 6 behaald. Op pagina 8 staat een gedetailleerd overzicht weergegeven van de KPI's. Het pensioenfonds wenst komend jaar verdere aandacht te besteden aan de communicatie met de deelnemer (KPI 2 en 9), het verhogen van het aantal ESG benchmarks in de beleggingsportefeuille (KPI 3) en het verder verbeteren van MVB jaarverslag.

Wet- en regelgeving en/of maatschappelijke initiatieven

Het fonds heeft te maken met ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving en/of maatschappelijke initiatieven waar Pensioenfonds PostNL zich aan gecommitteerd heeft. Begin 2021 is de eerste stap van de Europese verordening SFDR uitgevoerd. Deze wet schrijft voor hoe het pensioenfonds informatie over duurzaamheid moet delen met (nieuwe) deelnemers. Pensioenfonds PostNL heeft zich geassocieerd als een 'artikel 8' regeling conform deze wet. Dit wil zeggen dat duurzaamheid is geïntegreerd in de beleggingen. Komend jaar zal worden gewerkt aan de rapportageverplichting die volgt uit deze wet en per 2023 moet worden uitgevoerd.

Alle beheerders hebben zicht geassocieerd aan de OESO-richtlijnen en de bijbehorende rapportageverplichting. Het pensioenfonds zal de naleving hiervan erop toezien.



Vooruitblik 2022

Ook gedurende 2022 is er veel aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen.

Binnen opkomende landen hebben we regelmatig te maken met discussies over controversiële gedragingen. Denk aan de oorlog tussen Oekraïne en Rusland, de recente aandacht voor de Oeigoeren, maar ook de arbeidsomstandigheden in Qatar bij de voorbereiding van het WK voetbal. Pensioenfonds PostNL is van mening dat er een beleidskader nodig is om landen gestructureerd en zo objectief mogelijk te beoordelen op duurzaamheid. Daarom is gedurende 2021 gestart met de ontwikkeling van een landenbeleid. Dit beleid wordt gedurende 2022 verder afgerond.

Bij afronding van het landenbeleid gaat het pensioenfonds de beleggingscategorieën waar dit landenbeleid van toepassing is evalueren en mogelijk stappen ondernemen indien blijkt dat de huidige invulling onvoldoende aansluit bij het beleid. In dit geval gaat het dan om de beleggingscategorie Obligaties uit opkomende landen.

Verder zal worden onderzocht of binnen aandelen en bedrijfsobligaties verdere stappen kunnen worden gezet om een bijdrage te leveren aan de Sustainable Development Goals. Categorieën die gedurende 2022 zullen worden onderzocht zijn onder andere aandelen uit opkomende landen, thematisch beleggen binnen ontwikkelde landen, duurzaamheid binnen niet-genoteerd vastgoed en duurzaam beleggen binnen hoogrentende obligaties van bedrijven.

Onze duurzaamheidsdoelstellingen

Pensioenfonds PostNL belegt het vermogen maatschappelijk verantwoord, in de overtuiging dat dit niet ten koste gaat van financieel rendement en dat het maatschappelijk en financiële risico's verlaagt. Waar mogelijk wordt het vermogen ingezet om een bijdrage te leveren aan verduurzaming van de maatschappij.

Duurzaamheidsambitie Pensioenfonds PostNL

Pensioenfonds PostNL streeft ernaar om (potentiële) negatieve impact op samenleving en milieu te identificeren, verminderen en voorkomen. Hierbij wordt prioriteit gegeven aan de meest materiële onderwerpen - zoals de opwarming van de aarde - op basis van schaal, reikwijdte en onomkeerbaarheid. Per 2050 dienen alle beleggingen klimaatneutraal te zijn, in overeenstemming met het door de financiële sector ondertekende klimaatakkoord. Verdergaand is de ambitie van Pensioenfonds PostNL op de middellange horizon (3-5 jaar) de Paris Aligned Benchmark CO₂-uitstoot doelstelling op basis van de totale portefeuille te overtreffen (minder uitstoot) en op de lange termijn (10 jaar) dit voor alle beleggingscategorieën te laten gelden, tenzij dit echt niet mogelijk blijkt. Daarnaast wil Pensioenfonds PostNL een positief maatschappelijk rendement realiseren, met bijzondere aandacht voor het klimaat en gezondheid & welzijn.

Het pensioenfonds wenst een belangrijke bijdrage te leveren aan de Verenigde Naties Sustainable Development Goals (SDG's):

- ▶ SDG 3: Goede Gezondheid & Welzijn; en
- ▶ SDG 13: Klimaatactie.

Sustainable Development Goals

De United Nations Sustainable Development Goals (SDG's) bestaat uit 17 doelen (thema's) die de wereld in 2030 tot een betere leefomgeving moeten maken. Deze doelen zijn gericht op onder meer armoedebestrijding, toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, duurzame energie en klimaatverandering.

Concreet heeft het pensioenfonds haar MVB-overtuigingen als volgt in het beleggingsbeleid vertaald:

- ▶ Verantwoordelijkheid voor de keuze van de beleggingen omvat ook de verantwoordelijkheid voor de positieve en negatieve effecten van deze beleggingen op MVB-factoren;
- ▶ Het fonds richt zich zoveel mogelijk op beleggingen met een duurzame beleggingsdoelstelling op het gebied van milieu en/of op sociaal en governance gebied (SFDR - artikel 9). Dit doet het pensioenfonds onder andere door te beleggen in Best-in-Class beleggingen en beleggingen met een nadrukkelijke focus op SDG's;
- ▶ Voor enkele (veelal illiquide) beleggingscategorieën kan nog niet op deze manier worden belegd. In dat geval zal worden belegd in producten die MVB promoten en waarvan de ondernemingen goed ondernemingsbestuur toepassen (SFDR - artikel 8).

In de volle breedte van de beleggingen heeft het pensioenfonds besloten de thema's Gezondheid & Welzijn en Klimaat specifiek aandacht te geven. De door het fonds geselecteerde SDG's sluiten goed aan bij deze thema's.



Een goed ondernemingsbestuur als basis om maatschappelijk verantwoord te beleggen

Goed ondernemingsbestuur is de basis van maatschappelijk verantwoord beleggen. Pensioenfonds PostNL spreekt daarom ook met de uitvoeringspartners en externe vermogensbeheerders van de beleggingsportefeuille over een maatschappelijk verantwoorde uitvoering, passend bij de ambitie en het beleid van het pensioenfonds. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van stemrecht bij ondernemingen en de dialoog aangegaan.

Wat is goed ondernemingsbestuur?

Er is bij een bedrijf sprake van goed ondernemingsbestuur als het bedrijf goed, efficiënt en verantwoord geleid wordt en er tegelijkertijd verantwoording over het gevoerde beleid afgelegd wordt aan alle belanghebbenden waaronder de eigenaren (in ons geval het pensioenfonds), werknemers, afnemers en de samenleving als geheel.

Goed ondernemingsbestuur begint bij het pensioenfonds zelf

Pensioenfonds PostNL beschikt over beleidskaders waarin staat hoe het pensioenfonds functioneert en hoe en op welke manier evaluatie plaatsvindt. Het fonds heeft voor maatschappelijk verantwoord beleggen in het MVB-beleid de governancestructuur vastgelegd.

Pensioenfonds PostNL evalueert het MVB-beleid elk jaar. Aan de hand van deze evaluatie bepaalt Pensioenfonds PostNL of het beleid en de voorgenomen ontwikkelingen aansluiten bij de verwachting en ambities van de alle belanghebbende of dat aanscherping wenselijk is. Hierbij maakt het bestuur gebruik van de input vanuit de deelnemer, het verantwoordingsorgaan en de werkgever.

De deelnemer

Draagvlak voor het beleid wordt steeds belangrijker. Er vindt regelmatig afstemming plaats tussen het pensioenfonds en haar deelnemers. Dit verhoogt het draagvlak voor het MVB-beleid. Pensioenfonds PostNL vraagt iedere drie jaar de mening over MVB van de deelnemer, aan de hand van een representatief deelnemerspanel en opiniepeilingen.

De werkgever

De werkgever, PostNL, vindt duurzaamheid belangrijk en verwacht een gedegen MVB-beleid van het pensioenfonds. Daarom vindt er minimaal één keer per jaar afstemming plaats met de werkgever over het MVB-beleid.

Het bestuur

Het bestuur heeft de verantwoordelijkheid voor het MVB-beleid en de uitvoering. Gezien de ambities van Pensioenfonds PostNL heeft de beleggingscommissie van het pensioenfonds de verantwoordelijkheid gekregen om de voortgang te bewaken. Ieder kwartaal bespreekt het bestuur het MVB-beleid en de implementatie. Aan bod komen de volgende onderwerpen:

- ▶ keuzes hoe Pensioenfonds PostNL MVB implementeert;
- ▶ voortgang van specifieke MVB KPI's die zijn vastgesteld door Pensioenfonds PostNL;
- ▶ updates omtrent nieuwe MVB-mogelijkheden.

Het verantwoordingsorgaan

Minimaal één keer per jaar spreekt de beleggingscommissie met het verantwoordingsorgaan van Pensioenfonds PostNL over het gekozen beleid (adviesrecht) als de uitvoering van het beleid (verantwoording). Voor het gekozen uitsluitingsbeleid geldt een instemmingsrecht van het verantwoordingsorgaan. De beleggingscommissie rapporteert aan het bestuur over de voortgang en behaalde resultaten.

MVB doelstellingen & KPI's

Om MVB-resultaten te volgen en te bewaken zijn zowel middellange als lange termijn KPI's (Key Performance Indicators) opgesteld. De beleggingscommissie evalueert deze rapportage ieder kwartaal met het bestuur.

Van de 10 KPI's waarmee de MVB-resultaten worden gemonitord zijn er 6 KPI's die eind dit jaar al zijn behaald. Dit betreft KPI nummers 1, 4, 5, 6, 7 en 8 zoals beschreven in onderstaande tabel. Het pensioenfonds wenst komend jaar verdere aandacht te besteden aan de communicatie met de deelnemer (KPI 2 en 9), het verhogen van het aantal ESG benchmarks in de beleggingsportefeuille (KPI 3) en het verder verbeteren van MVB jaarverslag (KPI 10).

Doelstelling		Horizon (vanaf 2021)				
		1-3 jaar	3-5 jaar	5-10 jaar		
Governance	1	Ieder kwartaal komt MVB terug in de bestuursvergadering in de vorm van: 1) voortgang op KPI's; 2) lastige keuzes bij de implementatie; en 3) nieuwe updates over MVB-mogelijkheden.				
	2	De deelnemers van Pensioenfonds PostNL kunnen feedback geven op het MVB-beleid van Pensioenfonds PostNL - Minimaal 4 polls per jaar - Minimaal 1 MVB webinar per jaar - Minimaal 1 keer per jaar input van deelnemers meenemen in de evaluatie van de MVB ambitie				
Beleid	3	Voor alle liquide beleggingscategorieën is een uitvoerings- benchmark met aanzienlijke ESG-keuzes het vertrekpunt		50%	75%	
	4	Aantal beleggingscategorieën waarin expliciete SDG-doelstellingen zijn geformuleerd		50%	75%	100%
Implementatie	5	Bijdrage leveren aan de lange termijn doelstelling van het Pensioenfonds om voor einde 2023 te voldoen aan de PAB-CO2 reductiedoelstelling		Voldoen aan PAB-CO2 doelstelling		Overtreffen van PAB-CO2 doelstelling
	6	MVB-smaak 4/5 (SFDR 8/9) implementatie binnen de totale portefeuille in beleggingscategorieën waar dit mogelijk is		40%	60%	80%
	7	Aanzienlijk deel van de liquide portefeuille heeft een meetbare positieve impact op de SDG's 3 en 13		40%	60%	80%
	8	Best in class en engagement wordt toegepast op de onderliggende beleggingen		25%	35%	50%
Verantwoording	9	Frequente en relevante MVB-communicatie met deelnemers		3 communicatie tools, 6 updates per jaar		4 communicatie tools, 12 updates per jaar
	10	MVB-jaarverslag dient een goede samenvatting te zijn van het volledige MVB-beleid.		Gemiddelde score boven de 8 o.b.v. evaluatie stakeholders		

Goed ondernemingsbestuur bij uitvoeringspartners en vermogensbeheerders

Het fonds beoordeelt of het MVB-beleid van haar uitvoeringspartners en vermogensbeheerders al dan niet van het MVB-beleid van het fonds afwijkt. Bij een nieuw aan te stellen partij wordt dit expliciet in de beoordeling meegenomen.

Pensioenfonds PostNL heeft gesprekken gevoerd met de externe vermogensbeheerders die het pensioenvermogen beheren. Doel van de gesprekken was om te beoordelen of het MVB-beleid dat zij voeren in lijn is met het IMVB-convenant en internationale standaarden.

Bijlage I van dit MVB-jaarverslag bevat een tabel met de resultaten van de dialogen. Vervolgstap is om te monitoren dat de beheerders de richtlijnen naleven.

Goed ondernemingsbestuur in de beleggingsportefeuille

Pensioenfonds PostNL stimuleert goed ondernemingsbestuur binnen haar beleggingen door middel van de volgende activiteiten:

- ▶ als betrokken aandeelhouder via het uitbrengen van stemmen en het voeren van de dialoog met bedrijven waar het in belegt;
- ▶ door bedrijven met goed ondernemingsbestuur te belonen door er (meer) in te beleggen of minder te beleggen in bedrijven met een minder goed ondernemingsbestuur;
- ▶ specifiek binnen de vastgoedbeleggingen zich te richten op duurzame vastgoedbeleggingsfondsen.

Invloed door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Bij het uitbrengen van de stemmen zijn langetermijnwaardecreatie en de duurzaamheidsdoelstellingen belangrijk. Het pensioenfonds wil aanzetten tot goed ondernemingsbestuur (bijvoorbeeld het voeren van een rechtvaardig beloningsbeleid) en milieu- en klimaat, arbeidsomstandigheden en mensenrechten bevorderen door het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

De tabel in de bijlage II geeft de details weer over hoe vaak namens het pensioenfonds stemmen zijn uitgebracht in 2021 en op welke manier dit is gedaan.

Er zijn diverse redenen waarom de beheerders tegen de voorstellen van het management van bedrijven hebben gestemd. Deze stemmingen betreffen vaak zaken als overnamebeschermingen, reorganisaties, vergoedingen van het management en aandelenuitgiften. Daarnaast is relatief vaak tegen voorstellen gestemd van andere aandeelhouders die een negatieve impact zouden hebben op het milieu of minder passend zouden zijn bij goed ondernemingsbestuur.

Managementvergoeding L'Oréal

In 2021 heeft L'Oréal SA, producent van persoonlijke verzorgingsproducten, goedkeuring gevraagd aan aandeelhouders voor het vergoedingsbeleid voor een per mei 2021 in dienst getreden voorzitter van het bestuur (Dhr Agon) en de CEO (Dhr Hieronimus). Northern Trust, de externe vermogensbeheerder van het pensioenfonds, heeft hierop tegengestemd. De vergoedingen zoals gepresenteerd in het beleid zijn niet marktconform bevonden. Een belangrijk aandachtspunt was dat de CEO een vergoeding zou krijgen bij ontslag terwijl dit niet past bij goede governance.

Bron: Northern Trust, 2021

Meer beleggen in landen en bedrijven met een goed bestuur

Waar mogelijk hanteert het pensioenfonds een 'best-in-class' aanpak. Met een best-in-class aanpak wordt nagestreefd alleen te beleggen in ondernemingen die goed scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen waarbij goed ondernemingsbestuur een belangrijk onderdeel is. De selectie van ondernemingen die goed scoren op MVB-gebied wordt bepaald op basis van 'ESG-ratings'.

Wat is een ESG-rating?

ESG staat voor Environmental, Social en Governance, oftewel milieu, mens en goed bestuur. De ESG-rating is een systematiek waarbij een dataleverancier (in dit geval MSCI ESG Research) bedrijven beoordeelt op hun MVB-beleid en uitvoering en een score ('rating') geeft. De score AAA is de hoogst mogelijke rating, CCC de laagst mogelijke rating.

De cirkeldiagram toont dat binnen de portefeuille van Pensioenfonds PostNL nagenoeg geen beleggingen zijn in bedrijven met de laagste rating (CCC) en weinig bedrijven met een B rating. De ESG-rating als MVB-indicator is een belangrijke bron in de keuze met welke bedrijven een dialoog te voeren. Als er geen verbetering wordt getoond, worden bedrijven met een B rating uit de portefeuille verwijderd.



Bron: MSCI, 2021

Meer beleggen in bedrijven die bijdrage leveren aan een positieve impact op de 17 Sustainable Development Goals

Het pensioenfonds wenst door haar uitvoeren van het MVB-beleid negatieve impact op SDG's te voorkomen en positieve impact op SDG's te ondersteunen. Om een gedetailleerd beeld te krijgen van de impact van beleggingsfondsen op alle 17 SDG's monitort het pensioenfonds op kwartaalbasis de SDG impact van liquide beleggingsfondsen op de SDG scores van het beleggingsportefeuille van pensioenfonds als geheel. Bijlage III weergeeft een overzicht van de SDG scores per beleggingsfonds in de liquide beleggingsportefeuille van Pensioenfonds PostNL.

Goed ondernemingsbestuur binnen de vastgoedbeleggingen

Pensioenfonds Pensioenfonds PostNL richt zich op vastgoedfondsen die een bovengemiddelde score behalen of kunnen behalen op duurzaamheid. Een benchmark die een dergelijke duurzaamheidsscore meet is de GRESB. De gedachte is dat voor verdere verduurzaming van vastgoed het juiste beleid, gekwalificeerde mensen, transparantie, systemen en meetgegevens nodig zijn. Aan de hand van de GRESB wordt ieder individueel fonds vergeleken met een groep vergelijkbare vastgoedfondsen. Zo wordt maatschappelijk verantwoord beleggen integraal meegenomen bij investeringsbeslissingen.

Wat is GRESB?

GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark) is een onafhankelijke benchmark (referentie-index) die vastgoedfondsen en -portefeuilles wereldwijd beoordeelt en vergelijkt op hun duurzaamheidsprestaties. De benchmark geeft inzicht in hoe de vermogensbeheerder, of bijvoorbeeld de lokale beheerder van een winkelcentrum, omgaat met milieu, sociale en bestuur aspecten. Op basis van de GRESB-score kan het pensioenfonds een vergelijking maken tussen verschillende vastgoedbeleggingsfondsen.

Om verdere stappen te zetten in de verduurzaming van de vastgoedportefeuille heeft de fiduciair beheerder van Pensioenfonds PostNL gedurende 2021 met meerdere vastgoedbeheerders gesprekken gevoerd.



Bevorderen van een klimaatneutrale economie

Pensioenfonds PostNL wil de transitie naar een klimaatneutrale economie bevorderen door een betrokken aandeelhouder te zijn, meer inzicht te krijgen wat de positieve én negatieve impact is van haar beleggingen en voert op basis daarvan een effectief duurzaam beleid uit.

Door een betrokken aandeelhouder te zijn, een positieve bijdrage leveren

Het pensioenfonds voert gesprekken met bedrijven om te laten weten wat het fonds belangrijk vindt en probeert het fonds te bewegen tot het realiseren van een positieve verandering. De gesprekken worden gevoerd namens het pensioenfonds zelf of namens een groep beleggers waar het pensioenfonds zich bij aangesloten heeft. Zo hebben er gedurende 2021 voor Pensioenfonds PostNL ook gesprekken met bedrijven plaatsgevonden om een klimaatneutrale economie te bevorderen.

In dialoog met BP

In 2020 heeft het Britse energieconcern BP de ambitie aangekondigd vóór 2050 CO₂ neutraal te zijn. Deze ambitie wordt ondersteund door 10 onderliggende bedrijfsdoelstellingen en tussentijdse doelstellingen. BP heeft sindsdien een gedetailleerde strategie uitgestippeld.

In 2021 verlaagde BP bijvoorbeeld de prognoses voor de olieprijs op lange termijn in de jaarrekening, waardoor klimaatrisico's beter zichtbaar zijn geworden. Verder is er in 2021 aan BP gevraagd zijn CO₂-neutraal doel verder uit te breiden, zodat deze ook van toepassing is op de energieproducten die het op de markt brengt en verkoopt.

Bron: Northern Trust Stewardship Report, 2021

Samen met andere de dialoog voeren met ondernemingen

Het pensioenfonds is via de fiduciaire vermogensbeheerder samen met andere financiële instellingen aangesloten bij de Climate Action 100+. Via deze organisatie gaat een grote groep vermogensbeheerders en eigenaren, waaronder ook pensioenfondsen, de dialoog aan met 167 bedrijven, verantwoordelijk voor 80% van de wereldwijde industriële emissie, in CO₂-intensieve sectoren om de opwarming van de aarde te beheersen en de transitie te maken richting een klimaatneutrale economie. Hierbij is het naast het daadwerkelijk ondernemen van actie belangrijk om het bestuurlijk raamwerk en de wijze van rapportages bij bedrijven te verbeteren.

In dit kader zijn er in 2021 gesprekken gevoerd met ondernemingen zoals BP, Engie, Nissan, Ford en General motors waarin de ondernemingen werden aangemoedigd om hun doelstellingen voor het verminderen van de CO₂-uitstoot op lange, middellange en korte termijn aan te scherpen.

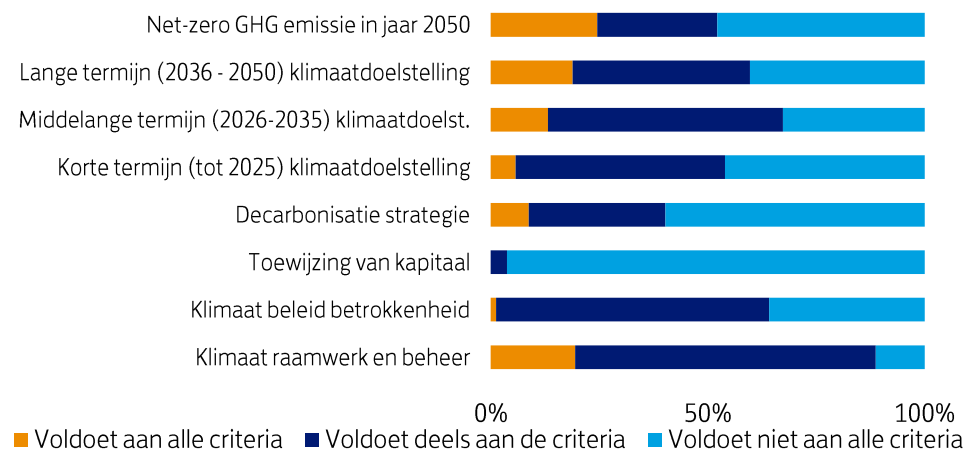
Climate Action 100+ in dialoog met Nissan Motors

Nissan Motors, een Japanse multinationale autofabrikant, heeft zich tot doel gesteld om tegen 2050 CO₂ neutraal te zijn voor alle activiteiten van het bedrijf en de levenscyclus van zijn producten. Het bedrijf heeft toegezegd de komende vijf jaar 17,6 miljard USD te investeren om de elektrificatie van haar producten te versnellen. Nissan Motors streeft er ook naar om 100% van alle nieuwe auto's op belangrijke markten tegen begin 2030 elektrisch te maken, wat neerkomt op een elektrificatiemix van 50% tegen 2030.

Bron: Climate Action 100+, 2021

Inmiddels heeft 52% van de bedrijven een "net zero"-doelstelling vastgesteld voor het jaar 2050. Echter, wanneer verder wordt gekeken dan alleen deze doelstelling voor 2050, zien we dat veel ondernemingen nog moeite hebben met het vaststellen van korte- en middellange termijn doelstellingen, het omgaan met *scope 3-emissies* (zie kader met uitleg op de volgende pagina) en het afstemmen van de kapitaaluitgaven om tot het scenario van 1,5°C opwarming van de aarde te komen.

¹ Bron: Climateaction100.org, 2021



Toelichting: Climate Action 100+ Net Zero Company Assessment, 2021. De tabel toont een lijst aan criteria waar de 167 bedrijven waar een dialoog mee is gevoerd op zijn getoetst. De categorie 'Volledig aan de criteria' voldoet op zijn minst aan één van de sub-indicatoren onderliggend aan de hoofdcriteria.

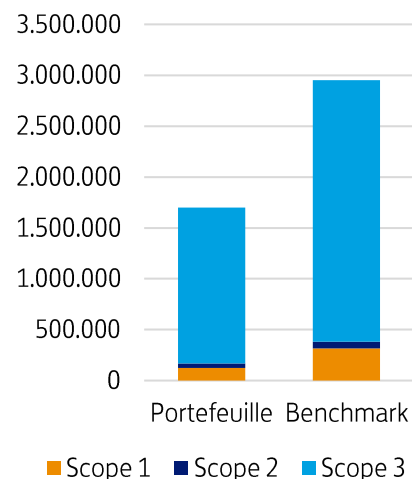
Climate Action 100+ prioriteert de dialoog met bedrijven waar een dergelijke klimaatdoelstelling en gedefinieerd pad om tot deze klimaatdoelstelling nog te komen nog onvoldoende aanwezig is zodat er sneller klimaatactie wordt ondernomen door deze bedrijven¹.

Het voorkomen van negatieve impact op het klimaat

Pensioenfonds PostNL wenst de negatieve impact van haar beleggingen op het milieu of de maatschappij of het risico op waardevermindering te vermijden of te voorkomen. Om de negatieve effecten van klimaatverandering te voorkomen richt het pensioenfonds zich op drie hoofdzaken. Het:

- ▶ Reduceren van de CO₂-uitstoot met als doel uiteindelijk klimaatneutraal te zijn;
- ▶ Inzichtelijk hebben wat de blootstelling is naar mogelijke 'stranded assets';
- ▶ Vermijden van beleggingen in CO₂-intensieve bedrijven zoals kolenmijnen.

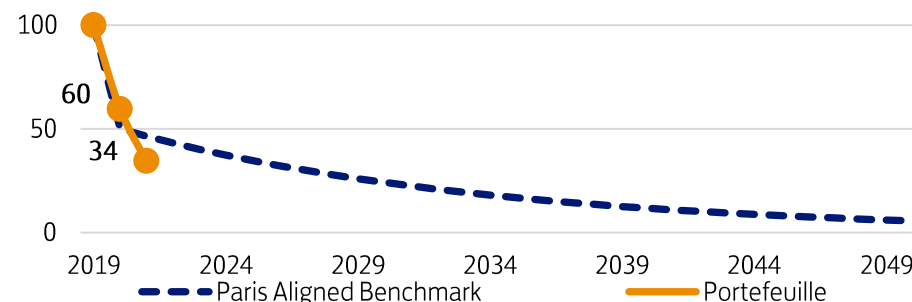
Het fonds ondersteunt de doelstelling van het Klimaatakkoord om de uitstoot van de schadelijke broeikasgassen wereldwijd terug te dringen en daarmee de negatieve impact op het klimaat te beperken en uiteindelijk zelfs te voorkomen. De grafiek rechts weergegeven toont de emissie van bedrijven in de beursgenoteerde beleggingsportefeuille gedurende 2021 en hoe de portefeuille heeft gepresteerd ten opzichte van de markt. Hieruit blijkt dat de beleggingen van het pensioenfonds beduidend minder CO₂ hebben uitstoten². In bijlage V is een toelichting opgenomen hoe de emissiedata tot stand is gekomen.



	TRANSPARANTIE	EMISSIE (ton CO ₂)		Relatieve CO ₂ Voetafdruk (per € geïnvesteerd)
	BEDRIJVEN	Scope 1&2	Incl. scope 3	
Portefeuille	67% / 85%	168.966	1.698.304	33,0
Benchmark	68% / 91%	382.861	2.953.056	74,7
Vershil		-56%	-42%	-56%

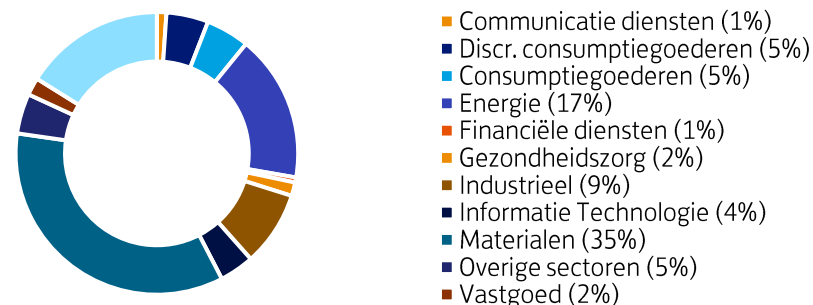
Het klimaatakkoord gaat er vanuit dat de emissie stapsgewijs moet worden teruggebracht. Onderstaande grafiek geeft een meting van de relatieve CO₂ voetafdruk weer. Pensioenfonds PostNL heeft de ambitie om het pad van de Paris Aligned Benchmark (PAB) te volgen, en uiteindelijk klimaatneutraal te zijn in 2050. Uit de grafiek komt naar voren dat de beursgenoteerde beleggingsportefeuille van Pensioenfonds PostNL voldoet aan de doelstelling.

Relatieve CO₂ voetafdruk van de beursgenoteerde portefeuille



Geïndexeerd. Jaar 2019 = 100

Dieper ingaande op de portefeuille sectorverdeling van het pensioenfonds² in relatie tot de relatieve CO₂ voetafdruk toont onderstaande grafiek aan dat de voornaamste relatieve CO₂ voetafdruk afkomstig is uit de Materialen, Energie en Nutsbedrijven sectoren.



Toelichting: Discretionaire consumptiegoederen zijn producten die door de consument als niet-essentieel worden beschouwd, maar die wenselijk zijn indien zijn beschikbare inkomen toereikend is om ze te kopen.

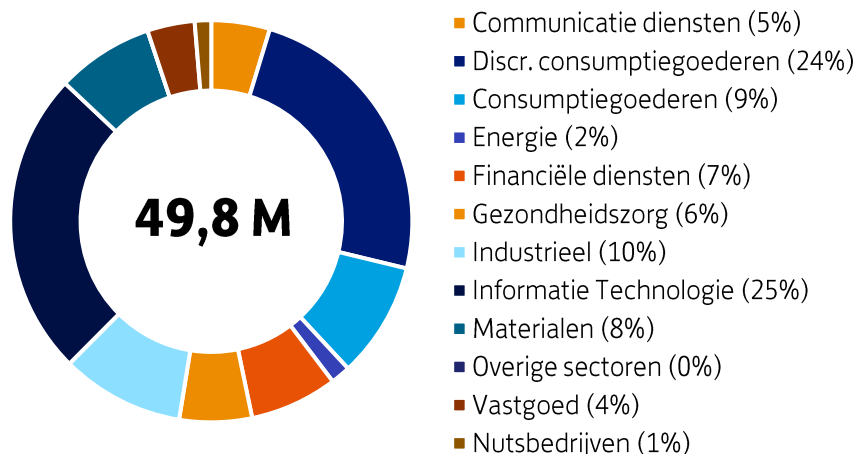
Wat betekent emissie scope 1, 2 & 3?

Dit zijn broeikasgasemissies die een koolstofvoetafdruk veroorzaken worden op drie manieren gemeten, afhankelijk van de manier waarop ze tot stand zijn gekomen:

- Scope 1 emissies worden rechtstreeks door het bedrijf gegenereerd, zoals de uitlaatgassen van een luchtvaartmaatschappij.
- Scope 2 emissies worden veroorzaakt door de opwekking van elektriciteit of warmte die het bedrijf nodig heeft om zijn belangrijkste producten te verkopen of zijn belangrijkste diensten te verlenen.
- Scope 3 emissies worden veroorzaakt door de hele waardeketen, inclusief de eindgebruiker van het product gedurende zijn levenscyclus.

² Categorieën aandelen, bedrijfsobligaties en hoogrentende waarden. Bron: ISS, 2021

Als de klimaatdoelstellingen wereldwijd niet gerealiseerd worden, kan het aantal overstromingen, droogtes en stormen toenemen. Pensioenfonds PostNL heeft een inschatting gemaakt van de mogelijke financiële gevolgen van dergelijke gebeurtenissen. Onderstaande figuur geeft weer dat het mogelijke verlies als gevolg van dergelijke fysieke risico's neer komt op ca. € 50 miljoen (ongeveer 1% van de beursgenoteerde beleggingen²).



Bron: ISS, 2021

Het risico van stranded assets in kaart brengen en klimaat intensieve bedrijven vermijden

Klimaatverandering heeft negatieve maatschappelijk effecten en leidt ook tot beleggingsrisico's. Op korte termijn zal de maatschappij een energietransitie moeten doormaken die vervolgens het risico oplevert van zogenaamde stranded assets.

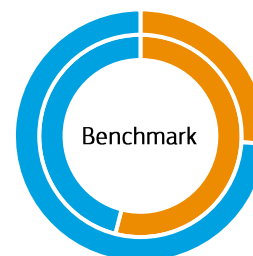
Wat zijn Stranded Assets?

Stranded assets zijn bezittingen die als gevolg van de energietransitie geen of nauwelijks waarde meer hebben. Denk aan een voorraad benzine terwijl steeds meer auto's op elektriciteit rijden of een verbod op bepaalde producten die zeer vervuilend zijn. Van het laatste is vooralsnog geen sprake in Nederland of Europa.

De meest klimaatintensieve brandstoffen, zoals kolen, komen als eerste in aanmerking om een stranded asset te worden. Daarom is besloten niet meer in kolenmijnen te beleggen en zijn kolencentrales per 2021 uitgesloten. Het pensioenfonds voert verder onderzoek uit naar de gevolgen van de energietransitie op oliebedrijven en kijkt welke acties mogelijk zijn.

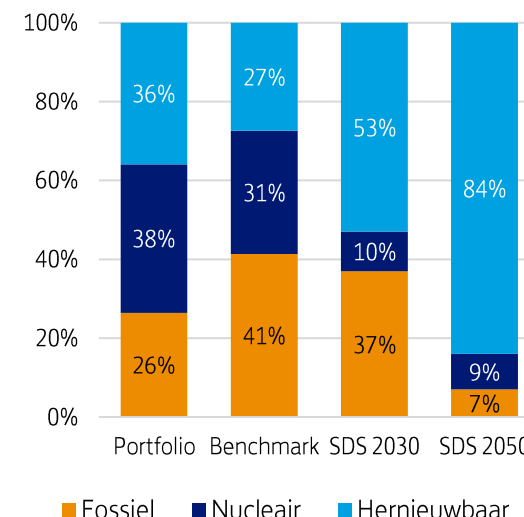
Een inschatting van welke energiebronnen er nodig zijn voor de energietransitie, en de totale fossiele brandstofreserves, is weergegeven in onderstaande figuren. Om de klimaatdoelstellingen te realiseren moeten er meer hernieuwbare energiebronnen komen. Pensioenfonds PostNL spant zich, mede door zich ook te focussen op SDG 13, in om hier een bijdrage aan te leveren.

tCO₂ potentieel toekomstige uitstoot.
Portefeuille: 2.735.723
Benchmark: 11.732.430



Portefeuille

- Kolen reserves (26%)
- Olie & Gas reserves (74%)

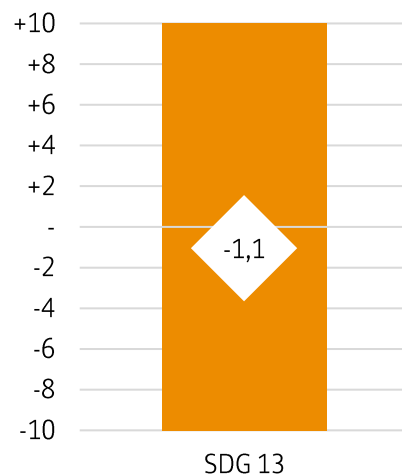


Toelichting: De grafiek rechts vergelijkt de energieproductiemix van de portefeuille van Pensioenfonds PostNL met de benchmark en twee duurzame ontwikkelingsscenario's (Sustainable Development Scenario, SDS) voor de jaren 2030 en 2050.

De juiste bedrijven selecteren voor het leveren van een positieve bijdrage aan klimaat

Pensioenfonds PostNL heeft de ambitie om meer in bedrijven te beleggen die een positieve bijdrage leveren op SDG's passend bij haar focus thema's Klimaat en Gezondheid & welzijn. Vanuit het thema klimaat richt Pensioenfonds PostNL zich voornamelijk op SDG 13 (Klimaatactie).

In de beurgenoteerde portefeuille van Pensioenfonds PostNL krijgen alle beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties en (beursgenoteerd) vastgoed een SDG Impact score. De illustratie rechts geeft met de gekleurde balk weer de laagste en hoogste SDG 13 score in de portefeuille en mediaanscore op SDG 13. Ten opzichte van vorig jaar (-1,2) is er voor 2021 een lichte verbetering zichtbaar in de portefeuille. Echter onderstrepen de negatieve scores wel het belang van verdere verduurzaming binnen de portefeuille.



Bron: ISS, 2021

Hoe werkt een SDG Impact score?

De SDG Impact score meet de mate waarin bedrijven negatieve externe effecten van hun bedrijfsactiviteiten beheren om negatieve effecten te minimaliseren, en tegelijkertijd gebruikmaken van bestaande en opkomende mogelijkheden in hun producten en diensten om positief bij te dragen aan de SDG's.

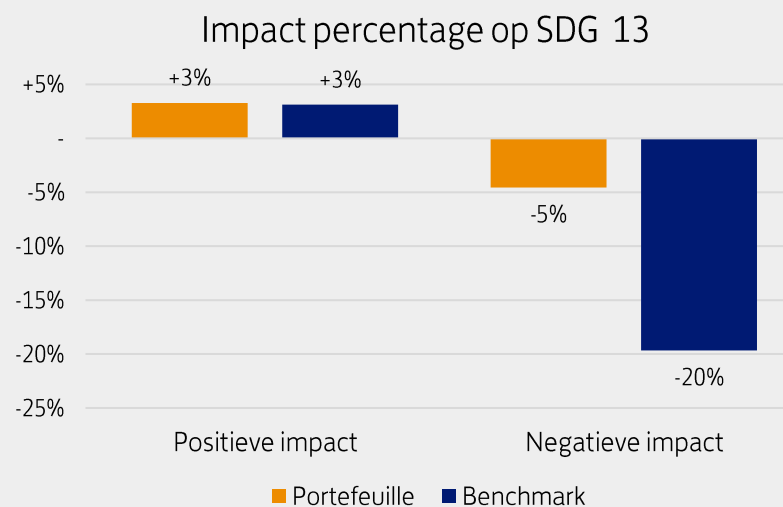
Voor elk van de 17 SDG's wordt de impact van een bedrijf bepaald door middel van drie pijlers:

1. de producten en diensten van het bedrijf;
2. de bedrijfsvoering van het bedrijf;
3. de betrokkenheid bij en de snelheid van reageren op controverses

Op basis van deze drie pijlers wordt per bedrijf een score tussen -10 (sterk negatieve SDG bijdrage) tot +10 (sterk positieve SDG bijdrage) berekend.

SDG impact scores worden door meerdere ESG-data leveranciers geleverd. In dit verslag wordt er gebruik gemaakt van ISS ESG data.

Impact van de beleggingen op klimaat



Pensioenfonds PostNL meet zowel de positieve als negatieve impact van haar beleggingen op klimaat. In bovenstaand voorbeeld draagt 3% van de investeringen in de portefeuille in positieve zin bij aan klimaat. Dat is gelijk aan 'de markt'. Als we kijken naar de negatieve effecten, zien we dat de portefeuille van Pensioenfonds PostNL voor maar liefst 15% minder negatieve impact geeft vergeleken met de markt.

Bron: ISS, 2021

Specifiek voor de aandelenbeleggingen zijn er benchmarks opgezet met vergaande uitsluitingen en meer aandacht voor positieve en negatieve bijdragen in brede zin. Als gevolg van het hanteren van deze benchmarks wordt ook de CO₂-uitstoot gereduceerd. Om voortgang te waarborgen wordt er door Pensioenfonds PostNL op kwartaalbasis geëvalueerd. Tijdens die evaluatie wordt onder andere gekeken naar de positieve maar ook mogelijk negatieve SDG-impact van de liquide beleggingsportefeuille. Indien nodig kan dan worden bijgestuurd.

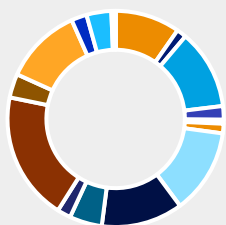
Beleggen in groene obligaties voor een positieve bijdrage aan het klimaat

Binnen de beleggingsportefeuille belegt Pensioenfonds PostNL in staatsobligaties van stabiele landen zoals Nederland, Duitsland en Frankrijk pensioenbetalingen met een bepaalde mate van zekerheid te kunnen betalen. Het kapitaal dat deze landen aantrekken door obligaties uit te geven kunnen zij in principe voor alle doeleinden gebruiken. In het geval van een groene obligatie is de obligatie uitgegeven om kapitaal aan te trekken specifiek voor milieuprojecten, gericht op de reducering van de CO₂-uitstoot.

Een deel van de staatsobligaties waarin Pensioenfonds PostNL belegt zijn groene obligaties. Deze obligaties worden gebruikt voor diverse milieuprojecten welke gekoppeld kunnen worden aan SDG's. Een aantal obligaties dient bijvoorbeeld ter financiering van de verduurzaming van vastgoed of groene energiewinning via windmolens of zonnepanelen. Pensioenfonds PostNL belegt per eind 2021 ruim €180 miljoen in groene staatsobligaties en circa €340 miljoen in groene bedrijfsobligaties.

Beleggen in Groene staatsobligaties

Van de allocatie naar groene staatsobligaties is de onderverdeling naar SDG blootstelling als volgt:



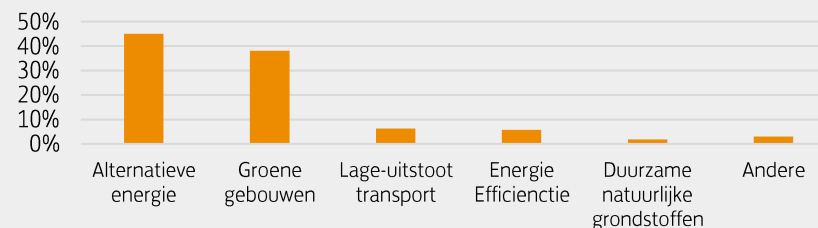
- SDG 1: Geen armoede (10%)
- SDG 2: Geen honger (1%)
- SDG 3: Goede gezondheid & welzijn (12%)
- SDG 4: Kwaliteitsonderwijs (2%)
- SDG 5: Gendergelijkheid (1%)
- SDG 6: Schoon water en sanitair (1%)
- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (13%)
- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (12%)
- SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur (5%)
- SDG 10: Ongelijkheid verminderen (2%)
- SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen (19%)
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (4%)
- SDG 13: Klimaatactie (12%)
- SDG 14: Leven in water (2%)
- SDG 15: Leven op het land (4%)
- SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten (1%)

Bron: Cardano, 2021

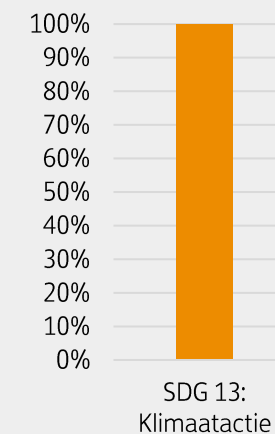
Naast staatsobligaties belegt Pensioenfonds PostNL ook in groene bedrijfsobligaties. Pensioenfonds PostNL doet dit sinds 2020 door middel van het NNIP Corporate Green Bonds Mandaat.

Resultaten NNIP Groene bedrijfsobligaties mandaat

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de investeringen in het NNIP Corporate Green Bonds mandaat worden gebruikt voor projecten die positieve impact genereren op verschillende duurzaamheidsgebieden.



Het pensioenfonds heeft heldere afspraken gemaakt met NNIP omtrent MVB-doelstellingen. Hierbij heeft het fonds bijvoorbeeld aangegeven voorkeur te hebben voor investeringen in projecten die een positieve bijdrage leveren op de door het fonds geselecteerde SDG's. Gedurende 2022 wordt onderzocht om de 'expliciete allocatie' naar SDG 3 (Gezondheid & welzijn) te verhogen. Als dit lukt, zal eind dit jaar circa 33% van de bedrijfsobligatieportefeuille 'vergroend' zijn door het hanteren van een expliciete positieve impact doelstelling. De rechter grafiek geeft weer in welke mate de beleggingen in het NNIP Corporate Green Bonds mandaat zijn gealloceerd aan projecten die een bijdrage leveren aan de SDG 13.



Bron: NNIP, Kempen 2021

Pensioenfonds PostNL bekijkt elk jaar of het wenselijk is het percentage groene obligaties te verhogen. Bij deze afweging spelen het beleggingsrisico en rendement altijd een belangrijke rol: de ambitie en doelstelling van Pensioenfonds PostNL is immers ook om rendement te maken voor de deelnemers en hen te voorzien van een goed pensioen.

Een positieve impact door te beleggen in duurzame landbouw

Eind 2020 heeft Pensioenfonds PostNL besloten om in landbouwgrond te gaan beleggen. Wereldwijd wordt er namens Pensioenfonds PostNL belegd in duurzame landbouw. Er wordt geïnvesteerd in verschillende soorten gewassen, zowel permanente als jaarlijkse gewassen. Om er zeker van te zijn dat de investeringen voor de juiste (duurzame) doeleinde worden gebruikt zit het pensioenfonds ook in de adviescommissie van het Kempen SDG Farmland fonds waar het pensioenfonds in is belegd. Hier vindt afstemming en verantwoording plaats waar en hoe het landbouwgrondfonds belegt en welke duurzaamheid KPI's worden gebruikt om voortgang te monitoren.

Voor het vaststellen van KPI's wordt er onder andere met universiteiten gesproken om verdergaande duurzaamheidsindicatoren vast te stellen die daadwerkelijk meetbaar zijn en kunnen resulteren in een positieve impact op verscheidene SDG's waaronder de focus SDG's van het pensioenfonds.

Vier voorbeelden van duurzaamheid KPI's voor het beleggen in duurzame landbouw

Percentage organisch materiaal in de bodem: een maatstaf van de gesteldheid van de bodem en van de biodiversiteit onder de grond.

Opgeslagen CO2 in de bodem en vegetatie: de hoeveelheid CO2 die wordt vastgehouden in de bodem en vegetatie (bomen, struiken); een maatstaf hoe effectief CO2 uit de lucht wordt opgevangen en opgeslagen.

Hoeveelheid jaarlijks gebruikte chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest: een lager gebruik van chemische inputs leidt tot een gezondere bodem, is beter voor de biodiversiteit en leidt tot minder afvloeiing van chemische stoffen in het oppervlaktewater.

Percentage van de investering dat gebruikt maakt van druppelirrigatie: lager watergebruik t.o.v. reguliere irrigatie.

Gezien het landbouwfonds nog in een opstartfase zit, ziet de focus nu vooral op het selecteren van duurzame investeringsobjecten. In het MVB jaarverslag voor 2022 zullen ook de eerste resultaten worden weergegeven over de positieve impact van de landbouwbeleggingen.



Beleggen in directe leningen met invloed op duurzaamheid

Per eind 2020 belegt Pensioenfonds PostNL door middel van gespecialiseerde vermogensbeheerders in directe onderhandse leningen (Direct Lending). Dit zijn onderhandse leningen die worden verstrekt aan niet-beursgenoteerde bedrijven buiten het bankwezen om.

Voordat een lening wordt aangegaan onderzoekt de Direct Lending manager of een lening aanvraag afgewezen dient te worden vanwege ESG-risico's of juist aangegaan kan worden vanwege een positieve impact ESG factoren.

Leningen worden afgewezen indien de ESG-risico's groot zijn

Bedrijf:

Het bedrijf biedt satellietoplossingen aan de visserijsector.

ESG-risico:

Ondanks het feit dat producten zoals satellietboeien vissersschepen helpen bij o.a. het optimaliseren van hun visroutes en daarmee bijdragen aan de vermindering van koolstofemissies, bleek uit verdere analyse dat het gebruik van dergelijke apparatuur ook leidt tot verhoogde volumes gevangen vis en meer ongewenste bijvangst. Daarnaast gaat drijvende apparatuur met enige regelmaat verloren wat leidt tot vervuiling van de zee.

Besluit:

Lening afgewezen.

Bron: Kempen, 2021

Als onderdeel van de leenvoorwaarden, worden er steeds vaker concrete afspraken over ESG-doelstellingen gemaakt. Deze zijn ontworpen om bedrijven te stimuleren om hun ESG-prestaties te verbeteren op relevante, vooraf vastgestelde KPI's.

Om bedrijven te stimuleren de ESG-doelstellingen te halen, bieden Direct Lending managers hun kredietnemers financiële prikkels in de vorm van een korting op de rentelast. Als een portefeuillebedrijf voldoetaan de afgesproken ESG-doelstellingen, dan daalt de rente bijvoorbeeld met 0,05% of 0,075%.

Een voorbeeld van ESG KPI's bij directe onderhandse leningen

Bedrijf:

Toonaangevende Europese leverancier van systeemoplossingen voor gegevens over energieverbruik.

Achtergrond ESG KPI's:

Een van de belangrijkste pijlers van het succes van het bedrijf is het vermogen om te innoveren, waarvoor hooggekwalificeerd personeel nodig is. Voldoende medewerkersbetrokkenheid vereist een solide HR-management en loopbaanontwikkelingskader. Een bedrijfsbreed HR-beleid en ontwikkelingsrichtlijnen ontbraken echter. Als onderdeel van het investeringsonderzoeksproces kwam ook naar voren dat het bedrijf historisch gezien relatief veel werknemersgeschillen had. Na het identificeren van de ESG-gerelateerde verbeterpunten tijdens het investeringsonderzoek, heeft de manager contact opgenomen met het bedrijf om een plan op te stellen om de aanpak omtrent opleiding en ontwikkeling van werknemers en personeelsgeschillen te formaliseren.

Details ESG KPI's:

Er zijn drie concrete ESG-doelen afgesproken. Het bedrijf ontvangt een rentekorting van 0,025% basispunten voor elk doel dat wordt behaald:

- ✓ Invoering van richtlijnen voor personeelsontwikkeling en bedrijfsbreed HR-beleid;*
- ✓ Ontwikkelen van een mechanisme voor personeelsgeschillen om werknemerskwesties te beheren, geschillen op te lossen en juridische procedures te vermijden;*
- ✓ €125 budget per werknemer per jaar voor opleiding of nascholing; op te nemen door minimaal 50% van de werknemers.*

Bron: Kempen, 2021

Per einde 2021 had 12% van de leningen ESG KPI's en is 37% van de leningen in onderhandeling om ESG KPI's toe te voegen aan de leenvoorwaarden.

Een positieve bijdrage aan het klimaat leveren door de vastgoedbeleggingen te verduurzamen

De categorie niet-beursgenoteerd vastgoed is een van de categorieën waar informatie over duurzaamheidsaspecten in steeds beter mate beschikbaar is. De vastgoedfondsen waar Pensioenfonds PostNL in belegt zijn duurzaamheidsindicatoren gaan meten, zoals broeikasgasuitstoot, afvalstoffen en watergebruik. Aanvullend gebruikt het fonds een maatstaf (GRESB) waardoor het fonds inzicht heeft in verschillende duurzaamheidsaspecten van het fonds en is een vergelijking mogelijk.

Vastgoedfondsen	GRESB score	Broeikas gas uitstoot (ton kg)	Afval stoffen (ton kg)	Water gebruik (m3)
Aberdeen Standard European Balanced Property Fund	89	9010	55415	4418
Aberdeen Standard UK Shopping Center Trust	93	n.b.	n.b.	n.b.
American Core Realty Fund, LP	91	38764	661290	3327
Amvest Residential Core Fund	87	23174	130398	8169
Berkshire Multifamily Income Realty Fund, L.P.	83	7659	366413	2653
Bouwinvest Dutch Institutional Residential Fund N.V.	90	39620	6917	43572
CBRE Dutch Residential Fund	90	13289	151073	5669
CBRE Dutch Retail Fund	92	8081	40080	579
CBRE European Industrial Fund BV	89	13032	51498	2327
CBRE Pan European Core (PEC) Fund	91	78538	209468	6172
CBRE Retail Property Fund Iberica, FGR	97	1216	158814	4036
Genesta Nordic Real Estate Fund II, FCP-CIS	82			
GPT Wholesale Shopping Centre Fund	93	76680	425078	8847
Hines European Core Fund, SICAV-S.A.	96	20733	78842	5498
Invesco Real Estate European Fund	88	42328	267338	94705
Invesco UK Residential Fund FCP-RAIF	76	n.b.	n.b.	n.b.
Morgan Stanley Prime Property Fund, LLC	83	123188	2504758	14525
NIAM Nordic Core-Plus II SICAV-FIS SCS	81	n.b.	n.b.	n.b.
ProLogis European Logistics Fund	86	257226	1238214	n.b.
Prologis Targeted US Logistics Fund, L.P.	70	n.b.	n.b.	n.b.
Tishman Speyer European Core Fund, FCP-SIF	90	10373	112788	635
Vesteda Residential Fund	90	71471	1042594	27257

Pensioenfonds PostNL is belegt in alle bovenstaande vastgoedfondsen. Bron: GRESB, 2021

Over het geheel meet de niet-genoteerd vastgoed portefeuille van Pf PostNL een gemiddelde GRESB score van 88. Hiermee haalt Pf PostNL een, hoogst haalbare, vijfsterren GRESB rating.

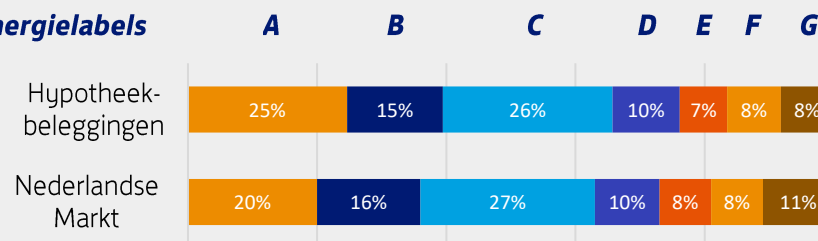
Positieve impact maken met hypotheekbeleggingen

Pensioenfonds PostNL vindt het belangrijk om ook met de hypotheek een positieve bijdrage te leveren aan het klimaat. Dit is echter een uitdaging omdat de hypotheekmarkt door de overheid sterk gereguleerd is.

Een positieve bijdrage aan de klimaatverandering wordt bijvoorbeeld gestimuleerd door het aanbieden van duurzaamheidsdepots. Met dit depot kan een consument maximaal € 25.000 of 6% van de woningwaarde (meer) lenen om de woning te verduurzamen. Voorbeelden hiervan zijn het aanbrengen van gevel- en dakisolatie, dubbel glas, HR-ketels, warmtepompen en/of zonnepanelen.

Hypotheekbeheerders meten de CO₂-uitstoot van de hypotheek per miljoen euro belegd vermogen en de energielabels van de woningen waaraan de hypotheek gekoppeld zijn. Op het moment dat meer kennis en ervaring opgedaan is met de metingen stelt het fonds concrete doelstellingen op. CO₂-informatie over de markt, waarop de beleggingen in relatieve zin gemeten kunnen worden, is bijvoorbeeld nog niet beschikbaar.

Energietabels



CO₂ Uitstoot (per mln. euro belegd vermogen)



Bron: Aegon, ASR, 2021



Stimuleren van goede gezondheid & Welzijn

Pensioenfonds PostNL heeft de ambitie meer in (beursgenoteerde) bedrijven te beleggen die een bijdrage leveren aan SDG 3, Goede gezondheid & Welzijn. In 2021 heeft Pensioenfonds PostNL gewerkt aan het inzichtelijk maken van de impact die het maakt op deze SDG en is de beleggingsportefeuille meer gericht op een positieve bijdrage en zijn negatieve bijdragen vermeden.

In gesprek blijven met bedrijven om de focus op goede gezondheid & welzijn te stimuleren

Ook als het gaat om gezondheid & welzijn voert Pensioenfonds PostNL via de fiduciair en vermogensbeheerders gesprekken met bedrijven om een goede gezondheid te stimuleren. Het afgelopen jaar is bijvoorbeeld de dialoog aangegaan met Ahold Delhaize.

Ahold Delhaize

Op dit moment werken bij supermarktbedrijf Ahold Delhaize ongeveer 380,000 mensen. Het ontbreken van een publiekelijk beschikbaar mensenrechtenbeleid, inclusief toeleveringsketens, was echter een punt van zorg met het oog op het welzijn van de werknemers. Daarom besloot Hermes EOS, een toonaangevende dienstverlener op het gebied van engagement services, in naam van Northern Trust met Ahold hierover in gesprek te gaan en haar oplossing te baseren op de UN Guiding Principles (UNGPs) for Business and Human Rights.

Naar aanleiding van deze gesprekken heeft het bedrijf een mensenrechtenrapport gepubliceerd waaruit blijkt dat het werkt om de meest in het oog springende problemen aan te pakken. Hermes EOS zal in toekomst gesprekken blijven voeren met Ahold Delhaize voor verdere implementatie en verbetering van het mensenrechtenbeleid.

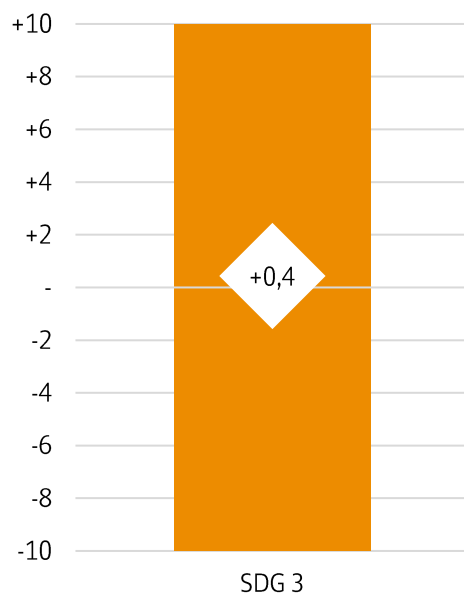
Bron: Northern Trust Asset Management EMEA Stewardship Report Q1 2021

Het voorkomen van een negatieve impact op de gezondheid van de mens

Roken brengt ernstige schade toe aan de gezondheid en daarom heeft Pensioenfonds PostNL besloten niet te willen beleggen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, toelevering, distributie en/of verkoop van tabak en tabak gerelateerde producten. Pensioenfonds PostNL heeft geen beleggingen in ondernemingen die inkomsten halen uit tabak.

Positief bijdragen aan goede gezondheid & welzijn

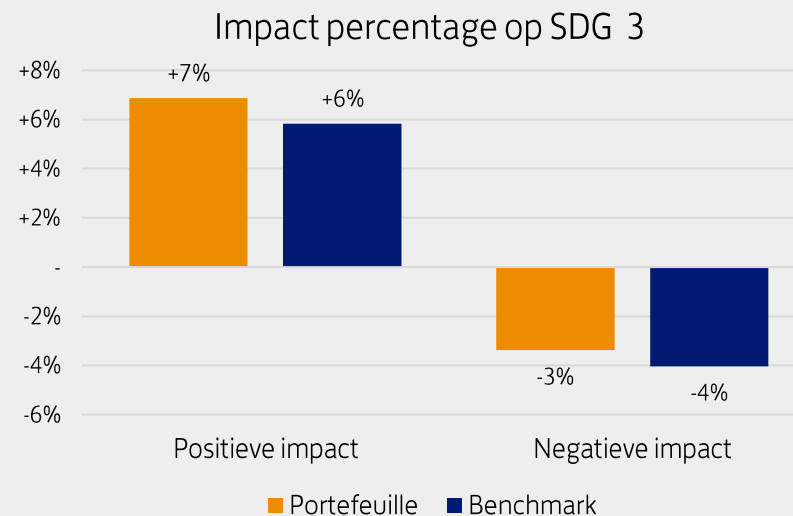
In onderstaande figuur is de impact van de beursgenoteerde beleggingen op SDG 3 (Goede gezondheid & welzijn) weergegeven. Te zien is dat de bijdrage van deze beleggingen behoorlijk uiteenloopt, van zeer negatief (een -10 score) tot zeer positief (+10 score). De beleggingen scoren met een mediaan van +0,4 een hogere SDG 3 score ten opzichte van vorig jaar (+0,2). De verduurzamingsstappen die Pensioenfonds PostNL heeft gezet beginnen zichtbaar te worden in het resultaat, echter onderschrijft de mate van verbetering waarom het belangrijk is om nog verdere stappen te gaan zetten in de beleggingsportefeuille.



Bron: ISS, 2021

Pensioenfonds PostNL meet ook de impact van bedrijven op gezondheid en welzijn. In onderstaand voorbeeld draagt 7% van de investeringen in de portefeuille van Pensioenfonds PostNL in positieve zin bij aan gezondheid en welzijn. Dat is 1% beter dan 'de markt'. Als we kijken naar de negatieve effecten, zien we dat de portefeuille van Pensioenfonds PostNL ongeveer 1% minder negatieve impact geeft vergeleken met de markt.

Impact van de beleggingen op gezondheid en welzijn



Bron: ISS, 2021



Inzicht en uitsluitingen om andere negatieve effecten te voorkomen

Het pensioenfonds wenst de negatieve impact van haar beleggingen op het milieu of de maatschappij of het risico op waardevermindering te vermijden of te voorkomen. Na een inventarisatie van de belangrijkste (potentiële) negatieve effecten op specifiek de thema's klimaat en gezondheid & welzijn richt het pensioenfonds zich ook op diverse andere maatschappelijke onderwerpen zoals landen en/of bedrijven op sanctielijsten, mensenrechten en arbeidsomstandigheden.

Wettelijke uitsluitingen van landen en/of ondernemingen

Pensioenfonds PostNL wil niet beleggen in ondernemingen of landen waarvoor een wettelijk besluit tot een handelsembargo door de Europese Unie (EU Sanctielijst) of de Verenigde Naties (VN Veiligheidsraad Sanctielijst) is afgegeven.

Ook wenst Pensioenfonds PostNL niet te beleggen in ondernemingen die betrokken zijn bij oliewinning uit teerzanden, de productie, toelevering, distributie of verkoop van controversiële wapens, zoals clusterbommen, landmijnen, nucleaire wapens en biologische en chemische wapens. Alleen als er binnen beleggingsfondsen voor een heel klein deel belegd wordt in deze wapens is dit wettelijk gezien geoorloofd. In de gescreende beleggingen van het pensioenfonds zijn er dan ook geen ondernemingen opgenomen die worden gerelateerd aan controversiële wapens.

Het mijden van bedrijven die maatschappelijke normen ernstig overschrijden

Pensioenfonds PostNL is van mening dat bedrijven de verantwoordelijkheid hebben om met respect voor de maatschappij te ondernemen. Als een onderneming ernstige negatieve impact heeft veroorzaakt, kiest het pensioenfonds ervoor deze uit te sluiten van de beleggingen. Hiervoor wordt de UN Global Compact als maatstaf gebruikt. Ondernemingen die negatief scoren op deze maatstaf moeten doorgaans kosten maken om de schade te herstellen, ook door juridische claims.

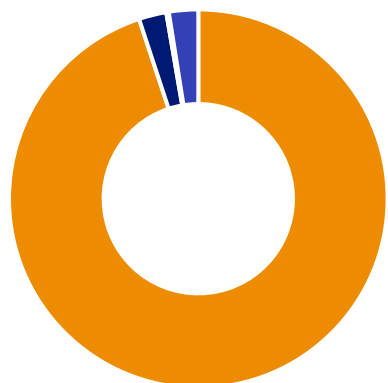
UN Global Compact Principles-screening

Pensioenfond PostNL bekijkt of een bedrijf betrokken is geweest bij een incident waarbij arbeids- of mensenrechten werden geschonden. Dit leidt tot een Pass, Fail of Watch List score.

Een Fail betekent dat het bedrijf betrokken is bij controversiële zaken welke op grote schaal schade veroorzaken.

Een Watch List score wordt toegekend wanneer het bedrijf betrokken is bij een controversiële zaak welke (nog) niet direct als schending van de Global Compact beoordeeld kan worden, bijvoorbeeld omdat een zaak nog onderwerp is van een gerechtelijke procedure.

In de figuur is te zien dat Pensioenfond PostNL per eind 2021 belegde in ondernemingen die dergelijke rechten schenden. Dit was het geval voor ongeveer 0,2% van de totale portefeuille. De beleggingen met een Fail status zijn afkomstig uit het TKPI Emerging Markets Fund (1), TKPI MM Emerging Market Debt Fonds (16), het TKPI MM Credit fonds (12) en het TKPI MM High Yield (31) fonds. De ondernemingen onderliggend aan deze schendingen komen in aanmerking voor engagement.



■ Pass (94,9%) ■ Watchlist (2,4%)
 ■ Fail (0,2%) ■ Onbekend (2,5%)

De uiteindelijke lijst waar het pensioenfond PostNL niet in wenst te beleggen, oftewel de uitsluitingslijst, is gepubliceerd op de website. Bijlage VI van dit jaarverslag bevat het overzicht per eind 2021.

³ Bron: Kempen, 2021. *In een due-diligenceonderzoek onderzoekt een beheerder de maatschappelijke aspecten van een beleggingsbeslissing, met speciale aandacht voor negatieve impacts.

Bijlage

Bijlage I: Overzicht dialoog vermogensbeheerders

Vermogensbeheerder	Beleggingscategorie	Onderschrijven van UNGP en OESO-richtlijnen	MVB-due diligence ³	Stemmen en dialoog	Bieden van herstel en verhaal	Actie bij onvoldoende voortgang van de dialoog
Aegon	Nederlandse hypotheek	Ja, hebben zelf het IMVO-convenant voor verzekeraars ondertekend	Ja	Dialoog met hypotheeknemers	Ja	nvt
ASR	Nederlandse hypotheek	Ja	Ja	Dialoog met hypotheeknemers	Ja	nvt
BlackRock	Bedrijfsobligaties, liquiditeiten	Ja	Ja	Allebei	Ja	Uitsluiting en verkooppositie
Cardano	LDI	Ja	Ja	Dialoog met tegenpartijen	Nvt	Uitsluiting en verkooppositie
Legal & General	Staatsobligaties opkomende landen	Ja	Ja	Dialoog met obligatieuitgevers	Ja	Uitsluiting en verkooppositie
Northern Trust	Aandelen	Ja	Ja	Allebei	Ja	Uitsluiting en verkooppositie

Bijlage II: Stemgedrag in 2021⁴

Beleggingsfondsen	Aantal	Percentage
Northern Trust World Sustainable Select SDG Index Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	6,600	
Aantal keer voor management gestemd	6,016	91%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	584	9%
Northern Trust Developed Real Est Index Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	7,274	
Aantal keer voor management gestemd	6,776	93%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	498	7%
Northern Trust Europe Sustainable Select SDG Index Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	5,829	
Aantal keer voor management gestemd	4,983	85%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	846	15%
TKPI MM World Equity Index SRI Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	5,440	
Aantal keer voor management gestemd	5,128	94%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	312	6%
TKPI MM Long Term Investment Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	1,363	
Aantal keer voor management gestemd	1,186	87%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	177	13%
TKPI MM Equity Small Caps Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	4,926	
Aantal keer voor management gestemd	4,530	92%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	396	8%
TKPI MM Emerging Markets Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	2,230	
Aantal keer voor management gestemd	1,993	89%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	237	11%
TKPI MM Global Listed Index Real Estate Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	4,008	
Aantal keer voor management gestemd	3,757	94%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	251	6%

⁴ Percentages kunnen door afronding niet optellen tot 100%.

Meer informatie over uitvoering van het stembeleid en de dialoog die de vermogensbeheerders van het pensioenfonds voeren

Northern Trust:

Alle proxy voting resultaten uitgevoerd door AegonAM worden weergegeven op: <https://www.northerntrust.com/united-kingdom/what-we-do/investment-management/stewardship/proxy-voting-policies>

<https://www.northerntrust.com/europe/about-us/corporate-social-responsibility>

Op deze websites is het stembeleid gepubliceerd en is een kwartaalrapport en jaarverslag van de engagementmanager voor de beleggingsfondsen van Northern Trust, Hermes, te vinden.

Kempen:

<https://www.kempen.com/nl/asset-management/responsible-investment>

Op deze website wordt het jaarverslag van de fiduciaire vermogensbeheerder gepubliceerd, inclusief inzicht in de dialoog met individuele ondernemingen (naast inzicht in de collectieve initiatieven).

AegonAM (TKPI):

Alle proxy voting resultaten uitgevoerd door AegonAM worden weergegeven op: <https://vds.issgovernance.com/vds/#/OTgyOQ==/>

<https://www.aegonam.com/en/responsible-investing/>

Op deze website wordt het maatschappelijk verantwoord beleggen rapport van AegonAM 2021 weergegeven:

Bijlage III: SDG impact van beleggingen in de liquide portefeuille*

Categorie	Fonds/Mandaat	SDG 1	SDG 2	SDG 3	SDG 4	SDG 5	SDG 6	SDG 7	SDG 8	SDG 9	SDG 10	SDG 11	SDG 12	SDG 13	SDG 14	SDG 15	SDG 16	SDG 17
Bedrijfsobligaties	TKPI MM High Yield Fund - Unhedged	0,1	0,0	-0,2	0,0	-0,2	-0,6	-1,0	-0,7	0,4	0,6	0,2	-0,8	-1,1	-0,4	-0,3	0,5	0,7
Bedrijfsobligaties	Ishares ESG Screened Euro Corp Bond Ind Fund	0,7	0,1	1,4	0,0	1,0	0,5	0,8	0,4	1,9	1,9	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	1,2	1,9
Bedrijfsobligaties	TKPI MM Credit Fund - Class A	0,8	0,3	1,4	0,0	0,9	0,4	0,8	0,4	1,7	1,8	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5	0,9	1,7
Bedrijfsobligaties	PostNL NNIP Euro Corp Green Bond Mandate	1,4	0,7	1,7	0,0	1,4	0,8	1,8	1,0	2,1	2,3	1,0	1,0	1,2	0,6	0,8	1,1	2,1
Aandelen	NT Developed Real Est Ind UCITS E	0,0	0,0	-1,7	0,0	-0,3	-1,8	-1,2	-1,7	1,5	1,8	-1,0	-2,4	-1,0	0,0	0,4	2,6	2,1
Aandelen	TKPI MM Global Listed Index RE Fd-Unhed	0,0	0,0	-1,3	0,1	0,1	-1,5	-1,0	-1,1	1,6	1,8	-0,3	-2,2	-0,8	0,0	0,5	2,5	2,1
Aandelen	TKPI MM Emerging Markets Fund - Class A	0,1	-0,3	0,4	0,0	-0,8	-0,3	-0,4	-1,5	1,5	1,6	0,3	-0,9	-1,1	-0,1	-0,3	1,4	2,2
Aandelen	TKPI MM World Equity Index SRI Fund-CI A	0,5	-0,2	1,7	-0,1	1,0	0,2	0,6	-0,7	2,6	2,7	1,0	-0,1	1,5	0,3	0,3	2,6	2,7
Aandelen	NT World Sustainable Select SDG FGR	0,6	0,0	1,9	-0,2	0,8	0,0	0,7	-1,2	2,4	2,6	1,4	0,0	1,3	0,3	0,2	2,4	2,7
Aandelen	TKPI MM Equity Small Cap Fund - Class A	0,0	-0,2	-0,2	0,0	-0,9	-1,4	-1,5	-1,8	0,7	1,1	0,1	-1,8	-2,0	-0,1	-0,2	1,2	1,1
Aandelen	NT Eur Sus Select SDG In A Dutch Pension	1,0	0,1	3,2	0,1	1,5	1,1	1,6	1,3	3,2	3,0	0,7	0,9	2,4	0,5	0,7	2,5	3,1
Aandelen	TKPI MM Long Term Investment Fund	0,4	0,0	1,0	0,0	-0,1	0,0	-0,7	-1,9	1,8	1,9	0,7	-1,0	-0,3	0,2	0,0	2,3	2,2
Aandelen	TKPI MM High Yield Fund - Unhedged	0,1	0,0	-0,2	0,0	-0,2	-0,6	-1,0	-0,7	0,4	0,6	0,2	-0,8	-1,1	-0,4	-0,3	0,5	0,7

*Liquide beleggingsportefeuille exclusief obligaties opkomende landen, op basis van gewogen gemiddelde SDG scores.

Bijlage IV: Overzicht mandaten en beleggingsinstellingen per eind 2021*

Beleggingscategorie	Beleggingsfonds/mandaat	Omvang (x 1000)	% van totaal
Aandelen ontwikkeld Wereld	TKPI MM World Equity Index SRI Fund	359.040	3,3%
	TKPI MM Long Term Investment Fund	596.799	5,5%
	TKPI MM Equity Small Caps Fund	458.964	4,2%
	NT World Select SDG index	1.002.565	9,3%
Aandelen ontwikkeld Europa	NT Europe Select SDG Index Fund	632.446	5,9%
Aandelen opkomend Wereld	TKPI MM Emerging Markets Fund	514.337	4,8%
Genoteerd onroerend goed Wereld	TKPI MM Global Listed Index Real Estate Fund	203.528	1,9%
	NT Developed Real Estate Index fund	136.913	1,3%
Niet-genoteerd onroerend goed	TKPI European Real Estate Fund	556.294	5,9%
	TKPI Discr. OG N-Amerika Mandaat	137.770	1,3%
	TKPI Discr. OG Azië-Pacific Mandaat	26.099	0,2%
Landbouw	Kempen SDG Farmland Fund	77.642	0,7%
	Directe Landbouw Beleggingen	51.119	0,5%
Hypothecaire leningen	Aegon Dutch Mortgage Fund	1.279.415	11,8%
	Aegon Dutch Mortgage Fund II	84.480	0,8%
	ASR NHG Fonds	222.016	2,1%
	ASR Non-NHG Fonds	585.240	5,4%
Bedrijfsobligaties	TKPI MM Credit Fund	583.767	5,4%
	iShares ESG Screened Eur Corporate Bonds Index Fund	590.186	5,5%
	NNIP Eur. Corp. Green Bond Mandaat	299.954	2,8%
Hoogrentende bedrijven	TKPI MM High Yield Fund Unhedged	208.525	1,9%
	Kempen European Direct Lending Pool	120.098	1,1%
Hoogrentende landen	TKPI MM EM Debt Fund USD	117.718	1,1%
	L&G ESG EM Gov. Bond (LC) Index Fund	298.451	2,8%
	L&G ESG EM Gov. Bond (USD) Index Fund	185.047	1,7%
LDI-producten Geldmarkt middelen	Cardano Bonds en Swaps mandaat	1.360.229	12,6%
	BlackRock ICS Euro Liquid Environmentally Aware Fund	58.532	0,7%

*Exclusief beleggingen kleiner dan afgerond 0,1%.

Bijlage V: Toelichting klimaatdata

Klimaatdata wordt verzameld voor de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties en hoogrentende waarden via de dataprovider ISS ESG. Het proces is op hoofdlijnen als volgt:

1. Klimaatdata van ondernemingen wordt verzameld uit de jaarverslagen en andere publieke bronnen. In dit rapport wordt gebruik gemaakt van de jaarverslagen per eind 2020. Wereldwijd rapporteren ongeveer 3000 grote ondernemingen over hun emissie.
2. Alle data wordt gecontroleerd op betrouwbaarheid en wanneer nodig verwijderd.
3. Alle bedrijven worden gesorteerd naar hun emissieprofiel, zodat deze data kan worden gebruikt voor vergelijkbare bedrijven die niet rapporteren
4. Een schatting wordt gemaakt voor de emissie van niet-rapporterende bedrijven. Uit historische data blijkt dat de accuraatheid verschilt per sector maar minder dan 30% afwijkt.
5. Emissie wordt toegekend aan de portefeuille op basis van eigenaarschap van de onderneming. Dus als het pensioenfonds 0,1% van een onderneming bezit krijgt het 0,1% van de emissie toegewezen.

De scope 3 emissies worden vastgesteld conform het GHG protocol. Omdat er nog onvoldoende bedrijven over rapporteren wordt per sector vastgesteld wat de emissie in de waardeketen is en aan het bedrijf toegekend. Scope 3 is dus niet geschikt om individuele bedrijven te beoordelen.

Bijlage VI: Uitsluitingen per eind 2021

Uitsluitingen van landen

Afghanistan	Ethiopië	Zuid-Sudan
Bangladesh	Honduras	Sudan
Wit-Rusland	Iran	Syrië
Brazilië	Irak	De Filippijnen
Burundi	Libanon	Turkije
Centraal-Afrikaanse Republiek	Libië	Venezuela
Colombia	Mali	Jemen
Dem. Republiek Congo	Myanmar (Birma)	Zimbabwe

Uitsluitingen van bedrijven

<i>Bedrijf</i>	<i>Land</i>	<i>Reden van uitsluiting</i>
Anhui Great Wall Military Industry Co	China	Betrokken bij cluster munitie
Aryt Industries	Israël	Betrokken bij cluster munitie
Ashot - Ashkelon Industries	Israël	Betrokken bij cluster munitie
AVIBRAS INDUSTRIA AEROESPACIAL	Brazilië	Betrokken bij cluster munitie
Bharat Dynamics	India	Betrokken bij cluster munitie
Boeing Distribution Services	Verenigde Staten	Betrokken bij cluster munitie
BWX Technologies	Verenigde Staten	Betrokken bij nucleaire wapens
China Aerospace Science And Technology Corporation	China	Betrokken bij cluster munitie
China North Industries Group Corporation	China	Betrokken bij cluster munitie
China North Industries Corporation	China	Betrokken bij cluster munitie
China Satellite Communications Co Ltd	China	Betrokken bij cluster munitie
China Spacesat	China	Betrokken bij cluster munitie
Elbit Systems	Israël	Betrokken bij cluster munitie
EMBRAER	Brazilië	Betrokken bij cluster munitie

<i>Bedrijf</i>	<i>Land</i>	<i>Reden van uitsluiting</i>
Fluor Corporation	Verenigde Staten	Betrokken bij nucleaire wapens
Hanwha Corp	Zuid-Korea	Betrokken bij cluster munitie
Hanwha Engineering & Construction	Zuid-Korea	Betrokken bij cluster munitie
Honeywell International	Verenigde Staten	Betrokken bij nucleaire wapens
Huntington Ingalls Industries	Verenigde Staten	Betrokken bij nucleaire wapens
Inner Mongolia North Heavy Industries Group	China	Betrokken bij cluster munitie
IMI Systems	Israël	Betrokken bij cluster munitie
Jacobs Engineering Group	Verenigde Staten	Betrokken bij nucleaire wapens
Korea Aerospace Industries	Zuid-Korea	Betrokken bij cluster munitie
Larsen And Toubro Limited	India	Betrokken bij cluster munitie
Larsen & Toubro Infotech	India	Betrokken bij cluster munitie
L&T Finance	India	Betrokken bij cluster munitie
L&T Infrastructure	India	Betrokken bij cluster munitie
L&T Technology Services Ltd	India	Betrokken bij cluster munitie
Leidos Holdings	Verenigde Staten	Betrokken bij nucleaire wapens
LEIDOS, INC.	Verenigde Staten	Betrokken bij nucleaire wapens
LIG Nex1 Co., Ltd.	Zuid-Korea	Betrokken bij cluster munitie
Lockheed Martin	Verenigde Staten	Betrokken bij cluster munitie
MINDTREE	India	Betrokken bij cluster munitie
Motovilikha Plants JSC	Rusland	Betrokken bij cluster munitie
Nabha Power	India	Betrokken bij cluster munitie
National Presto Industries	Verenigde Staten	Betrokken bij landmijnen

<i>Bedrijf</i>	<i>Land</i>	<i>Reden van uitsluiting</i>
Northrop Grumman Corp.	Verenigde Staten	Betrokken bij nucleaire wapens
NORTHROP GRUMMAN SYSTEMS CORPORATION	Verenigde Staten	Betrokken bij nucleaire wapens
Poongsan	Zuid-Korea	Betrokken bij cluster munitie
Poongsan holdings	Zuid-Korea	Betrokken bij cluster munitie
Roketsan Raket Sanaji Ve Ticaret Anonim Sirketi	Turkije	Betrokken bij cluster munitie
The Boeing Company	Verenigde Staten	Betrokken bij cluster munitie
BAE SYSTEMS	Verenigd Koninkrijk	Betrokken bij wapenhandel met hoog-risico landen
ATLANTIA S.P.A.	Italië	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
Bayer Aktiengesellschaft	Duitsland	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
BHP GROUP LIMITED	Australië	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
BHP GROUP PLC	Verenigd Koninkrijk	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
CORECIVIC, INC.	Verenigde Staten	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
ENERGY TRANSFER LP	Verenigde Staten	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
FREEPORT-MCMORAN INC.	Verenigde Staten	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
GMK NORIL'SKIY NIKEL' PAO	Rusland	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
Grupo Mexico, Sociedad Anonima Bursatil de Capital Variable	Mexico	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
HARMONY GOLD MINING COMPANY LIMITED	Zuid-Afrika	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
OCP S.A.	Marokko	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
Petroleo Brasileiro S.A. (Petrobras)	Brazilië	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
PETROLEOS DEL PERU - PETROPERU S.A.	Peru	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
Petroleos Mexicanos	Mexico	Schending UNGC / OESO-richtlijnen

<i>Bedrijf</i>	<i>Land</i>	<i>Reden van uitsluiting</i>
PG&E CORPORATION	Verenigde Staten	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)	Indonesië	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
ROYAL DUTCH SHELL PLC	Nederland	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
SEVERSTAL' PAO	Rusland	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
SOCIETE AURIFERE BARRICK	Canada	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
SOUTHERN COPPER CORPORATION	Verenigde Staten	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
THE BOEING COMPANY	Verenigde Staten	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
THE GEO GROUP, INC.	Verenigde Staten	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
TIGER BRANDS LIMITED	Zuid-Afrika	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated	Japan	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
VALE S.A.	Brazilië	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
WELLS FARGO & COMPANY	Verenigde Staten	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
Zijin Mining Group Company Limited	China	Schending UNGC / OESO-richtlijnen
A1 group	Verenigde Staten	Tabak
22ND CENTURY GROUP, INC.	Verenigde Staten	Tabak
7-ELEVEN MALAYSIA HOLDINGS BERHAD	Maleisië	Tabak
AL-EQBAL INVESTMENT COMPANY PLC	Jordanië	Tabak
Altria Group, Inc.	Verenigde Staten	Tabak
AMCON DISTRIBUTING COMPANY	Verenigde Staten	Tabak
Anhui Genuine New Materials Co Ltd	China	Tabak
B.A.T CAPITAL CORPORATION	Verenigde Staten	Tabak
B.A.T. INTERNATIONAL FINANCE P.L.C.	Verenigd Koninkrijk	Tabak
B.A.T. Netherlands Finance B.V.	Nederland	Tabak
BADECO ADRIA d.d. Sarajevo	Bosnië en Herzegovina	Tabak
BIZIM TOPTAN SATIS MAGAZALARI ANONIM SIRKETI	Turkije	Tabak
Bright Packaging Industry Bhd	Maleisië	Tabak

<i>Bedrijf</i>	<i>Land</i>	<i>Reden van uitsluiting</i>
BRITISH AMERICAN TOBACCO (MALAYSIA) BERHAD	Maleisië	Tabak
British American Tobacco (Zambia) Plc	Zambia	Tabak
BRITISH AMERICAN TOBACCO BANGLADESH CO. LTD.	Bangladesh	Tabak
British American Tobacco Kenya plc	Kenia	Tabak
BRITISH AMERICAN TOBACCO P.L.C.	Verenigd Koninkrijk	Tabak
British American Tobacco Uganda	Oeganda	Tabak
British American Tobacco Zimbabwe (Holdings) Ltd	Zimbabwe	Tabak
Bulgartabac holding AD	Bulgarije	Tabak
Carreras Ltd	Jamaica	Tabak
Cat Loi JSC	Vietnam	Tabak
CEYLON TOBACCO COMPANY PLC	Sri Lanka	Tabak
China Boton Group Company Limited	China	Tabak
China Tobacco International HK Co Ltd	Hongkong	Tabak
Coka Duvanska Industrija ad Coka	Servië	Tabak
Compania de Distribucion Integral Logista Holdings, S.A.	Spanje	Tabak
CONG TY CO PHAN NGAN SON	Vietnam	Tabak
Duvanska industrija ad Bujanovac	Servië	Tabak
Eastern Company SAE	Egypte	Tabak
ESSENTA PLC	Verenigd Koninkrijk	Tabak
EUROCASH SPOLKA AKCYJNA	Polen	Tabak
Fyolo Technology Corp	Verenigde Staten	Tabak
Globrands Group Ltd	Israël	Tabak
GODFREY PHILLIPS INDIA LIMITED	India	Tabak
Golden Tobacco Ltd	India	Tabak
Gotse Delchev Tabac AD	Bulgarije	Tabak
HEALTHIER CHOICES MANAGEMENT CORP.	Verenigde Staten	Tabak
Huabao Flavours & Fragrances Co Ltd	China	Tabak
HUABAO INTERNATIONAL HOLDINGS LIMITED	Hongkong	Tabak
IMPERIAL BRANDS FINANCE PLC	Verenigd Koninkrijk	Tabak
IMPERIAL BRANDS PLC	Verenigd Koninkrijk	Tabak
Indonesian Tobacco Tbk PT	Indonesië	Tabak
ITC LIMITED	India	Tabak
JAPAN TOBACCO INC.	Japan	Tabak
Jerusalem Cigarette Co Ltd	Palestina	Tabak
Jordanian Duty Free Shops PSC	Jordanië	Tabak
JT International Financial Services B.V.	Nederland	Tabak
Karelia Tobacco Company Inc SA	Griekenland	Tabak

<i>Bedrijf</i>	<i>Land</i>	<i>Reden van uitsluiting</i>
Khyber Tobacco Company Ltd	Pakistan	Tabak
KT&G Corporation	Zuid-Korea	Tabak
KUK-IL PAPER MFG CO.,LTD	Zuid-Korea	Tabak
McColl's Retail Group PLC	Verenigd Koninkrijk	Tabak
Miquel y Costas & Miquel, S.A.	Spanje	Tabak
MUDANJIANG HENGFENG PAPER CO., LTD	China	Tabak
NEW TOYO INTERNATIONAL HOLDINGS LTD	Singapore	Tabak
Nicotiana BT Holding AD	Bulgarije	Tabak
Nolato Aktiebolag	Zweden	Tabak
NTC Industries Ltd	India	Tabak
Old Holdco, Inc.	Verenigde Staten	Tabak
Pakistan Tobacco Company Ltd	Pakistan	Tabak
PHILIP MORRIS (PAKISTAN) LTD	Pakistan	Tabak
Philip Morris CR as	Tsjechië	Tabak
Philip Morris International Inc.	Verenigde Staten	Tabak
Philip Morris Operations a.d. Nis	Servië	Tabak
PT Bentoel International Investama Tbk	Indonesië	Tabak
PT Gudang Garam Tbk	Indonesië	Tabak
PT Hanjaya Mandala Sampoerna Tbk	Indonesië	Tabak
PT Wicaksana Overseas International Tbk	Indonesië	Tabak
Pyxus International	Verenigde Staten	Tabak
Reynolds American Inc.	Verenigde Staten	Tabak
RLX Technology Inc	China	Tabak
SCANDINAVIAN TOBACCO GROUP A/S	Denemarken	Tabak
SCHWEITZER-MAUDUIT INTERNATIONAL, INC.	Verenigde Staten	Tabak
SHANGHAI INDUSTRIAL HOLDINGS LIMITED	Hongkong	Tabak
SHEEN TAI HOLDINGS GROUP COMPANY LIMITED	Hongkong	Tabak
SHENZHEN JINJIA GROUP CO., LTD.	China	Tabak
Shumen Tabac AD	Bulgarije	Tabak
SILA HOLDING Plc	Bulgarije	Tabak
Sinnar Bidi Udyog Ltd	India	Tabak
Slantse Stara Zagora Tabak AD	Bulgarije	Tabak
Smokefree Innotec Inc	Verenigde Staten	Tabak
Smooore International Holdings Ltd	China	Tabak
Societe Ivoirienne des Tabacs SA	Ivoorkust	Tabak
STG Global Finance B.V.	Denemarken	Tabak
Swedish Match AB	Zweden	Tabak

<i>Bedrijf</i>	<i>Land</i>	<i>Reden van uitsluiting</i>
Taiwan FamilyMart Co Ltd	Taiwan	Tabak
Tanzania Cigarette Company Ltd	Tanzania	Tabak
THE WEST INDIAN TOBACCO COMPANY LIMITED	Trinidad en Tobago	Tabak
Tri Pack Films Ltd	Pakistan	Tabak
TSL Ltd	Zimbabwe	Tabak
TURNING POINT BRANDS, INC.	Verenigde Staten	Tabak
Tutunski Kombinat AD Prilep	Noord-Macedonië	Tabak
Union Investment Corporation PSC	Jordanië	Tabak
Union Tobacco and Cigarette Industries Company PSC	Jordanië	Tabak
UNIVERSAL CORPORATION	Verenigde Staten	Tabak
Vapor Group Inc	Verenigde Staten	Tabak
Vapor Hub International Inc	Verenigde Staten	Tabak
VECTOR GROUP LTD.	Verenigde Staten	Tabak
VPR Brands LP	Verenigde Staten	Tabak
VST INDUSTRIES LIMITED	India	Tabak
Wee-Cig International Corp	Verenigde Staten	Tabak
Wismilak Inti Makmur Tbk PT	Indonesië	Tabak
Yuri Gagarin AD	Bulgarije	Tabak
Athabasca Oil Corporation	Canada	Teerzand
Baytex Energy (LP) Ltd.	Canada	Teerzand
Baytex Energy Corp.	Canada	Teerzand
BlackPearl Resources, Inc.	Canada	Teerzand
Canadian Natural Resources Limited	Canada	Teerzand
Cenovus Energy Inc.	Canada	Teerzand
Ensign Drilling, Inc.	Canada	Teerzand
Harvest Operations Corp.	Canada	Teerzand
Husky Energy Inc.	Canada	Teerzand
Imperial Oil Limited	Canada	Teerzand
Inter Pipeline Ltd.	Canada	Teerzand
Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.	Japan	Teerzand
MEG Energy Corp.	Canada	Teerzand
North American Construction Group Ltd.	Canada	Teerzand
PC Financial Partnership	Canada	Teerzand
Pengrowth Energy Corporation	Canada	Teerzand
Petroteq Energy, Inc.	Canada	Teerzand
Strata Power Corp.	Canada	Teerzand
Strathcona Resources Ltd.	Canada	Teerzand
Suncor Energy Inc.	Canada	Teerzand
Sunshine Oilsands Ltd.	Canada	Teerzand
TC Energy Corporation	Canada	Teerzand
Trans Mountain Corp.	Canada	Teerzand

<i>Bedrijf</i>	<i>Land</i>	<i>Reden van uitsluiting</i>
Wajax Corporation	Canada	Teerzand
African Rainbow Minerals Ltd.	Zuid Afrika	Kolen
China Coal Energy Company Limited	China	Kolen
China Shenhua Energy Company Limited	China	Kolen
Coal India Ltd.	India	Kolen
Exxaro Resources Ltd.	Zuid Afrika	Kolen
Guanghui Energy Co., Ltd.	China	Kolen
Huadian Power International Corp. Ltd.	China	Kolen
PT Adaro Energy Tbk	Indonesië	Kolen
PT United Tractors Tbk	Indonesië	Kolen
Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.	China	Kolen
Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.	China	Kolen
South32 Ltd.	Australië	Kolen
Tebian Electric Apparatus Stock Co., Ltd.	China	Kolen
Washington H. Soul Pattinson and Company Limited	Australië	Kolen
Yankuang Energy Group Co., Ltd.	China	Kolen
Aboitiz Equity Ventures, Inc.	Filipijnen	Kolen
AC Energy Corp.	Filipijnen	Kolen
Alliant Energy Corporation	Verenigde Staten	Kolen
Ameren Corporation	Verenigde Staten	Kolen
American Electric Power Company, Inc.	Verenigde Staten	Kolen
CEZ as	Tsjechië	Kolen
China Longyuan Power Group Corp. Ltd.	China	Kolen
China Power International Development Limited	Hong Kong	Kolen
China Resources Power Holdings Co. Ltd.	Hong Kong	Kolen
Chubu Electric Power Co., Inc.	Japan	Kolen
CLP Holdings Ltd.	Hong Kong	Kolen
CMS Energy Corporation	Verenigde Staten	Kolen
DTE Energy Company	Verenigde Staten	Kolen
Duke Energy Corporation	Verenigde Staten	Kolen
Electricity Generating Public Co., Ltd.	Thailand	Kolen
Emera Incorporated	Canada	Kolen
ENGIE Brasil Energia SA	Brazilië	Kolen
Energy, Inc.	Verenigde Staten	Kolen
FirstEnergy Corp.	Verenigde Staten	Kolen
GD Power Development Co., Ltd.	China	Kolen

<i>Bedrijf</i>	<i>Land</i>	<i>Reden van uitsluiting</i>
Global Power Synergy PCL	Thailand	Kolen
HK Electric Investments & HK Electric Investments Ltd.	Kaaimaneilanden	Kolen
Huaneng Power International, Inc.	China	Kolen
Inner Mongolia Junzheng Energy & Chemical Group Co., Ltd.	China	Kolen
Inter RAO UES PJSC	Rusland	Kolen
Korea Electric Power Corp.	Zuid Korea	Kolen
Metro Pacific Investments Corporation	Filipijnen	Kolen
NiSource Inc.	Verenigde Staten	Kolen
NRG Energy, Inc.	Verenigde Staten	Kolen
NTPC Limited	India	Kolen
Origin Energy Limited	Australië	Kolen
PGE Polska Grupa Energetyczna SA	Polen	Kolen
Power Assets Holdings Limited	Hong Kong	Kolen
PPL Corporation	Verenigde Staten	Kolen
Public Power Corp. SA	Griekenland	Kolen
Ratch Group Public Co. Ltd.	Thailand	Kolen
RWE AG	Duitsland	Kolen
SDIC Power Holdings Co., Ltd.	China	Kolen
Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.	China	Kolen
Shenzhen Energy Group Co., Ltd.	China	Kolen
Taiwan Cement Corp.	Taiwan	Kolen
Tenaga Nasional Bhd.	Maleisië	Kolen
The AES Corporation	Verenigde Staten	Kolen
The Southern Company	Verenigde Staten	Kolen
The Tata Power Company Limited	India	Kolen
Vistra Corp.	Verenigde Staten	Kolen
WEC Energy Group, Inc.	Verenigde Staten	Kolen
Xcel Energy Inc.	Verenigde Staten	Kolen

Alle afbeeldingen gebruikt in dit verslag zijn afkomstig van <https://unsplash.com>. Unsplash verleent een onherroepelijke, niet-exclusieve, wereldwijde auteursrechtlicentie om foto's van Unsplash kosteloos te downloaden, te kopiëren, te wijzigen, te distribueren, uit te voeren en te gebruiken zonder toestemming van of toeschrijving aan Unsplash of de fotograaf zelf.